

משך חכמה

פרשת חיי שרה פסקא יא - יז – שידוך רבקה ליצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ח' תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[יב]

(כד, לד-לז) (לד) ויאמר עבד אברהם אנכי: (לה) וה' ברח את אדני מאד ויגדל ויתן לו צאן ופקד וחסד ורחמים ויפחדו ממנו ויגדלו ויתנו לו (לו) ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה ויתן לו את כל אשר לו: (לז) וישבעני אדני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הפנעני אשר אנכי ישב בארצו:

מדוע האריך אליעזר בסיפור עושר אברהם וזקנת שרה

ומה³ שהאריך בספור, להראות שרק מפני קרבת המשפחה, רוצה אברהם ליקח אשה לבנו מהם. ומה שלא הלך יצחק בעצמו, מפני כי הוא אינו מכיר המשפחה, ולא שמע מאמו מהמשפחה, שהולידה אותו אחרי זקנתה (פסוק לו), אחרי אשר כבר יצאה מחר, ולא סיפרה לפניו, כי לא היתה זוכרת אותם⁴.

(לז) וישבעני אדני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הפנעני אשר אנכי ישב בארצו" ע"כ.

יש לדקדק, מדוע האריך אליעזר לספר רוב עושרו של אברהם (פסוק לה), ומדוע האריך לספר שיצחק נולד לעת זקנתה של שרה (פסוק לו). מיד לאחר שאמר עבד אברהם אנכי (פסוק לד), היה לו לומר שבא לקחת את רבקה ליצחק (פסוק לז).

ונראה, דאליעזר נתכון לומר, שאברהם עשיר ואינו בא לקחת את רבקה מפני שאין לו כסף ורוצה נדוניה גדולה, ולכן אינו לוקח מבנות כנען שאינם משפחתו ולא יתנו לו נדוניה כי אינם מכירים אותו, אלא עשיר הוא, ורוצה את רבקה אך ורק מפני שרוצה לקחת אשה מבני משפחתו, ולזה נתכון בפסוק לה. ולאחר מכן בא לתת טעם, שלא ישאלו, אם בני המשפחה חשובה לאברהם כל כך, ורוצה שיצחק יהיה מבני המשפחה, מדוע יצחק לא בא לכאן לראות את בני המשפחה, לכן סיפר שנולד לעת זקנה של שרה, ולא סיפרה לו על המשפחה, כי כבר לא הכירה אותם (פסוק לו), אבל בא לקחת אשה מבני משפחתו רק מפני מדותיהם הטובות, ובוה מיושב הכל על נכון.

⁴ תמצית דבריו: אליעזר סיפר עושרו של אברהם, שידעו שלא בשביל כסף בא לקחת את רבקה. ושיצחק לא בא לקחתה, כיון שלא שמע מאמו על משפחתה.

[יא]

(כד, לב-לג) ויבא האיש הפיתה ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו: ויישם לפניו לאכל לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר:

הטעם שלבן לא נתן להם אוכל

(לב) ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספוא כו'. פירוש¹, שלבן פתח הגמלים ונתן תבן ומספוא ומים כו'. אבל לאכול, הלא ידע לבן שבבית אברהם נזהרים מאכילת איסור, ולא ידע מה ליתן לפניו, לכן התעסקו בהכנת המאכלים אנשי אליעזר. ולזה כתוב ויישם לפניו לאכול, שאנשיו שמו לפניו אליעזר המאכלים כפי שידעו אצל אברהם, שצריך שחיטה ובדיקה ואיסור בשר בחלב וכיוצא בזה. ועיין רבינו אברהם אבן עזרא².

¹ [יא] (כד, לב-לג) "ויבא האיש הפיתה ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו: ויישם לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר" ע"כ. יש לדקדק: א. מדוע לבן נתן בעצמו אוכל לגמלים, כדכתיב "ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספוא לגמלים", אבל לאליעזר לא נתן בעצמו, אלא אחרים נתנו לו, כמו שכתוב "ויישם לפניו" בגוף שלישי, ונראה, דכיון שלבן ידע שבבית אברהם נזהרים ממאכלים האסורים, שחיטה בדיקה בשר בחלב ועוד, לכן אנשי אליעזר עסקו בדברי האוכל, ולכן כתוב ויישם לפניו, שאחרים שמו לפניו אליעזר האוכל. וכן כתב באבן עזרא (פסוק לג) וז"ל "ויישם, מהבנין שלא נזכר שם פועלו, כמו ויושב את משה (שמות י, ח). ויש אומרים, כי טעם עבד אברהם אנכי, נדבק עם דבר המאכל, והטעם, כי יש מאכלים אסורים לנו. והנכון, שדבריו, כמשמעם" עכ"ל.

² תמצית דבריו: לבן לא נתן לאליעזר אוכל אלא לגמליו, כיון שידע שבבית אברהם נזהרים מאכילת איסורים.

[יב]

³ [יב] (כד, לד-לז) – "ו"אמר עבד אברהם אנכי: (לה) וה' ברח את אדני מאד ויגדל ויתן לו צאן ופקד וחסד ורחמים ויפחדו ממנו ויגדלו ויתנו לו (לו) ותלד שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה ויתן לו את כל אשר לו:

משך חכמה

פרשת חיי שרה פסקא יא - יז – שידוך רבקה ליצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ח' תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לְבָן אֲדִינִיךָ פֶּאֶשֶׁר דְּבַר ה':

מדוע בתחלה אמרו "קח ולך", ולאח"כ ביקשו שתשב עמם י"ב חודש

(כד, נ - נא) ויאמרו מה' יצא הדבר וכו' הנה רבקה לפניך קח ולך.
על דרך צחות⁵ יש לומר, דשיטת כמה פוסקים (מרדכי (קידושין

מתקדשת, הלכך הוה ליה מילי, ועיין פרק התקבל (גיטין סו, ב) "עכ"ל.
ומביא הרמ"א באבן העזר לה, ו.

הנה מבואר שאין שליח קידושין יכול למנות שליח אחר, כיון ששליח קידושין, אף על פי שבידו טבעת, מכל מקום, ללא הסכמת האשה אינה מתקדשת, אם כן אין בידו תוקף לכפות קידושין על האשה, רק בהסכמתה, ואינו אלא מביא כסף הקידושין מהבעל לאשה, לפיכך אין כוחו כשליח הגט שיש בידו לגרש האשה בעל כורחה, לפיכך אין שליח קידושין יכול למנות שליח אחר תחתיו, דדברים אינם נמסרים לשליח, שמה שיש ביד השליח הטבעת אין להם תוקף חזק, והם כדברים, מה שאין כן שליח הגט יכול למנות שליח, כמבואר בגיטין (כט, ב).

והנה אברהם היה שליח של יצחק לקדש לו אשה, ואין שליח יכול למנות שליח, ולפי דברי המרדכי לא היה לכאורה לאליעזר תוקף לקדש את רבקה, אלא להביאה ליצחק שיקדשנה הוא, או אביו בשבילו, ולפי זה לא חלו עכשיו הקידושין בצמידין שקבלה, שהם רק כמתנות בעלמא. אבל באמת, בנידון דידן כן חלו הקידושין, שכיון שה' הכריח על קידושין אלו, אין בידה של רבקה לסרב להם, אם כן אברהם, שיש בידו שליחות לקדש ליצחק אשה ברצון ה', אין בידו רק דברים, אלא תוקף למנות שליח אחר תחתיו, ולכן חלו הקידושין מיד בקבלת רבקה את הצמידין.

ובזה מבואר היטב אריכות הלשון של לבן ובתואל, דבפסוק נ' אמרו שמה' יצא הדבר, ואינם יכולים לסרב, ולאחר מכן בפסוק נא, [הקדמה לבקשתם שתשב עמם י"ב חודש], אמרו, שלא רק שהם מסכימים, אלא שכיון שמה' יצא הדבר כבר חלו הקידושין לגמרי, והיא ארוסתו של יצחק, לכן האריכו בפסוק נא ואמרו "הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לְבָן אֲדִינִיךָ פֶּאֶשֶׁר דְּבַר ה'", כלומר כבר היא של יצחק, וחלו בה הקידושין, והיא ארוסתו, והינך יכול לקחת אותה, כלומר, אין כאן רק הסכמה עתידית שתתקדש, אלא כבר היא מקודשת, [ולכן אמרו לשון "קח", שהוא לשון קידושין כידוע], ולא התכוננו שבאמת תלך מיד, שהרי ארוסה צריכה זמן להכין עצמה לנישואין.

ובשלמא אם לא היו חלין הקידושין, יש להזדרז לקחת אותה מיד, כדי

❖❖❖❖

[יג]

(כד, נ-נא) - (נ) ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר לא נוכל
דבר אליך רע או טוב: (נא) הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה

[יג]

⁵ [יג] (כד, נ-נא) – (נ) ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר לא נוכל
דבר אליך רע או טוב: (נא) הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לְבָן אֲדִינִיךָ
פֶּאֶשֶׁר דְּבַר ה' "ע"כ. יש לדקדק: א. לאחר שסיפר אליעזר את כל אריכות
הדברים, ביקש דבר אחד לדעת, האם הם מסכימים או לא, כדתיב (כד, מט)
"וַעֲתָה אִם יִשְׁכֶּם עֲשִׂים חֶסֶד וְאֶמֶת אֶת אֲדִי הַגִּידוּ לִי וְאִם לֹא הַגִּידוּ לִי
וְאֶפְנֶה עַל יָמִין אוֹ עַל שְׂמָאל". ועל זה אמרו לו (כד, נ) "ויען לבן ובתואל
וַיֹּאמְרוּ מֵה' יֵצֵא הַדָּבָר לֹא נוֹכַח דְּבַר אֲלִיךָ רַע אוֹ טוֹב" ע"כ. ובוזה כבר קיבל
את תשובתם. אם כן מהו המשך הדברים (כד, נא) "הנה רבקה לפניך קח
ולך ותהי אשה לְבָן אֲדִינִיךָ פֶּאֶשֶׁר דְּבַר ה'". ואין לומר שכונתם לומר, שכיון
שמה' יצא הדבר, בודאי הם מסכימים כבר מעכשיו, וקח אותה מיד ליצחק
כיון שה' דיבר, וצריך להזדרז לקיים רצון ה', אם כן איך חזרו בהם למחר,
(כד, נה) "וַיֹּאמְרוּ אֶחֱיָהּ וְאֶמָּה הִנֵּנִי אֲתָנוּ יָמִים אוֹ עֲשׂוֹר אַחֵר תִּלְךָ".
וזה סותר לדבריהם לגמרי. ב. כיון שהודו שמה' יצא הדבר, מדוע ביקשו
שתשב הנערה י"ב חודשים אצלם, והרי יש להזדרז לקיים רצון הבורא
יתברך, כמו שאמרו, שמה' יצא הדבר וכפלו את הדבר פעמיים. ג. מדוע
חזרו פעמיים על זה שמה' יצא הדבר, הן בפסוק נ, והן בפסוק נא.

ונראה דיש כאן ג' ענינים: א. הסכמה על רצון ה'. ב. הודאה שכבר חלו
הקידושין עם נתינת הצמידין. ג. זמן הנישואין. ועל פי זה מתיישב הכל
כפתור ופרח.

דהנה כתב המרדכי בריש פרק האיש מקדש, וז"ל (קידושין פרק האיש
מקדש [המתחיל ברמז תקד]) "הגה"ה [רמז תקה] פסק הקדוש מדרוש,
דהעושה שליח לקדש אשה, ומסר לו הטבעת לקדש, אפילו איתניס בדרך,
אינו יכול לעשות שליח אחר, משום דמילי נינהו, ומילי לא ממסרן לשליח.
ואף על גב דגבי גט קי"ל שליח עושה שליח (גיטין כט, ב), ולא הוי מילי
משום מסירת הגט, הכא נמי הא איכא מסירת הטבעת, לא דמי, דגבי גט,
אשה מתגרשת בעל כורחה, ומיד כשיגיע הגט ליד השליח הרי היא כאילו
מגורשת, הלכך לא הוי מילי, שהרי השליח יכול לגרשה בעל כורחה, דיד
השליח כיד הבעל, אבל שליח של קדושין, אם לא תאבה האשה אינה

משך חכמה

פרשת חיי שרה פסקא יא - יז – שידוך רבקה ליצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ח' תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[יד]

(כד, נב) וַיְהִי פֶּאֶשֶׁר שְׁמַע עֶבֶד אַבְרָהָם אֶת דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה
לָהֶם:

מדוע כאן כתוב "וישתחו ארצה", ולעיל לא כתוב "ארצה"

(נב) וישתחו ארצה לה'. למעלה? (פסוק כו) כתוב וישתחו לה', ולא ארצה. נראה, דדמשק אליעזר, שדולה ומשקה מתורת רבו לאחרים (יומא כח, ב), והיה יודע מאברהם שאבן משכית אסור אף לשמים (ויקרא כו, א. רמב"ם עבודה זרה ו, ו), לכן, ברחוב כתוב וישתחו לה', אבל כאן, בבית לבן וישתחו ארצה, שלא על הרצפה, לה'.

ונראה, דהנה כתיב (ויקרא כו, א) "לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֱלִילִים וּפְסֵלִים וּמִצֵּבָה לֹא תִקְיֻמוּ לָכֶם וְאֵכָן מִשְׁכֵּית לֹא תִתְּנוּ בְּאַרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עָלֶיהָ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" ע"כ, מבואר שאסור להשתחות על אבן, וכן כתב הרמב"ם (עבודה זרה ו, ו) וז"ל "מצבה שאסרה תורה, היא בנין שהכל מתקבצין אצלה, ואפילו לעבוד את ה', שכן היה דרך עובדי כוכבים, שנאמר (דברים, טז, כב) ולא תקים לך מצבה, וכל המקים מצבה לוקה, וכן אבן משכית האמורה בתורה אף על פי שהוא משתחוה עליה לשם לוקה שנאמר (ויקרא, שם) ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה מפני שהיה דרך עובדי כוכבים להניח אבן לפניו להשתחות עליה, לפיכך אין עושין כן לה', ואינו לוקה עד שיפשוט ידיו ורגליו על האבן, ונמצא כולו מוטל עליה, שזו היא השתחויה האמורה בתורה" עכ"ל. והא דשתחוואה היא בפשוט ידים ורגלים, מבואר במגילה (כב, ב) "השתחוואה - זו פישוט ידים ורגלים, שנאמר (בראשית לז, י): הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחות לך ארצה" ע"כ.

ועל פי זה יבואר היטב. דהנה "ארצה" הוא קרקע, לכן, כאשר השתחוה אליעזר בחוץ, שהוא מקום שאין בו אבנים, לא היה צורך לכתוב שהשתחוה על מקום הקרקע ולא על אבנים, כי אין אבנים ברחוב [בזמננו], והיה על המעין, אבל בבית לבן שהיו אבנים, דקדק הכתוב לפרש שלא השתחוה על מקום האבנים, אלא על הארץ, על הקרקע, ולא על האבנים.

⁸ תמצית דבריו: דהנה "ארצה" הוא קרקע, לכן, כאשר השתחוה אליעזר בחוץ, שהוא מקום שאין בו אבנים, לא היה צורך לכתוב שהשתחוה על מקום הקרקע ולא על אבנים, כי אין אבנים ברחוב

פרק האיש מקדש [המתחיל ברמז תקד] דשליח להוליד קידושין אינו יכול לעשות שליח אחר, דהוה ליה מילי, כיון דתלי ברצון האשה לא הוי מעשה, ולכן לא מצי משוי שליח אחר להולכה, יעוין אבן העזר, סימן ל"ה, ובהגה"ה. וכאן היה שליח מאברהם, והלא אברהם הוא שליח מיצחק, ואם כן אין שליח עושה שליח, אולם, אחרי כי מה' יצא הדבר, והדבר מחויב להיות, אם כן אין זה תלוי ברצונינו, והיה כמו שליח להולכה בגט, דמצי משוי שליח אחר (אבן העזר קמא, לח), משום דאיתא בעל כרחיה, אם כן היא מקודשת בצמידין אשר על ידיה וקח לך, ותהיה אשה לבן אדוניך כאשר דבר ה', שכבר נתקדשה כו', ולכן ביקשו תשב הנערה אתנו (פסוק נה), כדין בין אירוסין לנשואים, כמו שדרשו בגמרא (כתובות נז, ב).

שיקדשנה יצחק, שהרי לא חלו הקידושין וצריך להזדרז לקיים רצון ה', אבל כיון שכבר חלו הקידושין מיד, לכן נתקיים כבר רצון ה', "ומה" יצא הדבר" פירוש, כבר יצא, התקיים ממש, וכיון שהיא ארוסה, לכן תשב עמנו י"ב חודש, כדין ארוסה שצריכה י"ב חודש להתכונן לנישואין (כתובות נז, ב), אם כן מה שאמרו לפני כן "קח ולך", לא רק שאין זו סתירה, אלא להפך, היא הנותנת, כיון שהיא כבר ארוסה, ואתה יכול לקחתה, לכן תשב הנערה עמנו י"ב חודש כדי להכין עצמה לנישואין. ולכן חזרו פעמיים ואמרו מה' יצא הדבר, בפסוק נ' על עצם הדבר, ובפסוק נא לומר שחלו כבר הקידושין, ובזה מיושב הכל בס"ד.

⁶ תמצית דבריו: אם לא היו חלין הקידושין, יש להזדרז לקחתה כדי שיצחק יקדשנה. לכן אמרו שכבר חלו הקידושין, "קח ולך", כלומר הם חלו, אבל תשב עמנו י"ב חודש, כדין ארוסה שצריכה הכנה לנישואין.

[יד]

⁷ [יד] (כד, נב) וַיְהִי פֶּאֶשֶׁר שְׁמַע עֶבֶד אַבְרָהָם אֶת דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה לָהֶם" ע"כ. יש לדקדק, מדוע כששמע את דבריהם השתחוה ארצה לה', כדכתיב (כד, נב) וַיְהִי פֶּאֶשֶׁר שְׁמַע עֶבֶד אַבְרָהָם אֶת דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה לָהֶם, וכשפגש לראשונה את רבקה, לא השתחוה ארצה, דכתיב (כד, כו) "וַיִּקֶּד הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחוּ לָהּ".

משך חכמה

פרשת חיי שרה פסקא יא - יז – שידוך רבקה ליצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ח' תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[טו - המשך]

מדוע האבות השתחו על האבנים

זה הלימוד? לא נזכר גבי האבות, משום שהאבות הן המרכבה [מדרש רבה פרשת לך לך, מז, ו], והיה צלן כמו במקדש (מגילה כב, ב). רק כאן, שאליעזר הלך מארס חוץ לאברהם, כתוב הדין הזה דעל רצפה אסור להשתחות, ודו"ק¹⁰.

[טז]

(כד, נג-נד) - (נג) ויצא העבד פלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה ומגדנות נתן לאחיה ולאמה: (נד) ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו וילינו ויקומו בבקר ויאמר שלחני לאדני:

מדוע נתן מגדנות ולא אכלו עמו אלא אנשיו

(כד, נג-נד) ומגדנות כו' הוא והאנשים אשר עמו. אבל¹¹ אמה

מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה, ויש לדקדק הא בבית יעקב היה מותר להשתחות על אבנים. ואולי יש לומר, שבמצרים, בגלל שהיתה ערות הארץ לא היה המקום כמקום שכינה].

¹⁰ תמצית דבריו: בבית המקדש מותר להשתחות על אבנים, לכן אצל האבות השתחו על האבנים, כי הם מרכבה לשכינה, והם כבמקום המקדש.

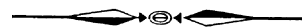

[טז]

¹¹ [טז] (כד, נג-נד) – (נג) ויצא העבד פלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה ומגדנות נתן לאחיה ולאמה: (נד) ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו וילינו ויקומו בבקר ויאמר שלחני לאדני" ע"כ. יש לדקדק: א. דאיתא במדרש רבה (בראשית חיי שרה ס, יא), דמגדים היינו קליות ואגוזים, והוא תימה, מה חשיבות לתת להם קליות ואגוזים. ועוד, הרי נתן להם כלי כסף וכלי זהב שהם דברים חשובים מאוד, ואיך מתאים לתת מתנות כל כך חשובות עם קליות ואגוזים שהם דברים פחותים וזולים. ב. מפורש בכתוב שנתן דברי מאכל ללבן ולאמה, ומדוע לא נתן גם לבתואל. ג. מפורש שנתן דברי מאכל ללבן ואמה, ולאחר מכן כתוב שאכל והאנשים אשר עמו, וקשה, מדוע לבן ואמה ורבקה לא אכלו עמהם, בפרט שדוקא עליהם כתוב שנתן להם מיני מאכל.

ונראה לבאר על פי דברי המדרש רבה (שרה ס, יב), דבתואל רצה לעכב, ומת מיד בלילה. והנה איתא בבבא בתרא (טז, ב. יורה דעה שעה, ט) דיש להברות את האבל בסעודת הבראה - שהיא הסעודה הראשונה לאחר הקבורה - בדברים עגולים כביצה, שאין לה פה, היינו סדק, כפולין ושאר קטניות. עוד מבואר ברמב"ם (אבל ו, ה), שאכל מותר לארס תוך שבעה,

[בזמננו], והיה על המעין, אבל בבית לבן שהיו אבנים, דקדק הכתוב לפרש שלא השתחוה על מקום האבנים, אלא על הארץ, על הקרקע, ולא על האבנים.

[טו - המשך]

⁹ [טו] ועל פי המבואר בפסקא יד, יש לדקדק, מדוע בתחלת הפרשה כתוב אברהם אבינו שהשתחוה בתוך בית, ולא כתוב שהשתחוה ארצה, דכתיב (בראשית כג, ז) "ויקם אברהם וישתחו לַעֲם הָאָרֶץ לְבְנֵי חֵת", וכתיב (בראשית כג, יב) "וישתחו אברהם לַפְּנֵי עַם הָאָרֶץ". ונראה, דהנה, דוקא "בארצכם" אסרה תורה להשתחות על אבנים, אבל בבית המקדש מותר, כדאיתא במגילה (כב, ב), וכן כתב הרמב"ם (עבודה זרה ו, ז). והנה אמרו בבראשית רבה (לך לך, מז סימן ו) וז"ל "אר"ל האבות הן הן המרכבה שנאמר (בראשית יז, כב) ויעל אלהים מעל אברהם, ויעל מעליו אלהים (בראשית לה, יג) והנה ה' נצב עליו (בראשית כח, יג) ע"כ. לפיכך אברהם היה מותר להשתחות אפים על אבנים, כיון שהיכן שהיה, הוא מקום המקדש, וכן בביתו של אברהם היה מותר, אבל כאן, שאליעזר יצא מביתו של אברהם, אסור היה להשתחות על האבנים, לכן דקדק לכתוב כאן ארצה.

א. ה. אבל יש לדקדק, דכשפגש יעקב את עשיו, כתוב (בראשית לג, ג) "והוא עבר לפניו וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו", וקשה טובא הא בחוץ אין אבנים שצריך לכתוב ארצה, ועוד דהאבות מרכבה לשכינה. ונראה שבא ללמד, שאפילו יעקב אבינו, שהוא מרכבה לשכינה, נסתלקה השכינה במקום עשיו, לכן אפילו שהיה בחוץ כתיב ארצה ללמד על זה. ועוד יש לבאר הא דלהלן (בראשית מח, יב) כתוב "ויצא יוסף אתם

משך חכמה

פרשת חיי שרה פסקא יא - יז – שידוך רבקה ליצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ח' תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

מדוע אליעזר ועבדיו לא רכבו על הגמל

(כד, סא) ותרבנה על הגמלים. לא¹³ זכר הכתוב באליעזר ועבדיו שרכבו על הגמלים, רק ברבקה ונערותיה, משום שאמרו בנדה דף יד, א רוכבי גמלים אסורים לאכול בתרומה, שאי אפשר שלא יוציאו שיכבת זרע מחמת חמום (רמב"ם תרומות ז, ו), לכן באנשים לא נזכר רכיבה בגמל, שהשחתת זרע נקרא רע בעיני ה' קודם מתן תורה (בראשית לח, ז). ודו"ק¹⁴.

ואחיה ורבקה לא היו אוכלים, משום שאבלים היו מבתואל (בראשית רבה, חיי שרה, ס, יב), ורק אירוסין מותר תוך שבעה, אבל סעודת אירוסין אסור, כפסק רמב"ם (אבל ו, ה). לכן נתן להם מגדנות, היינו קליות ואגוזים, כמו שכתבו במדרש (בראשית רבה ס, יא)¹².

[יז]

(כד, סא) ותקם רבקה ונערותיה ותרבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את רבקה וילך:

¹³ [יז] (כד, סא) "ותקם רבקה ונערותיה ותרבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ויקח העבד את רבקה וילך" ע"כ. יש לדקדק, מדוע רק ברבקה כתוב שרכבה עם נערותיה על הגמל, ולא אליעזר ועבדיו. ונראה על פי מה שאמרו בנדה (יד, א) וז"ל: "רוכבי גמלים אסורין לאכול בתרומה" ע"כ, והטעם מבואר ברמב"ם (תרומות ז, ו) וז"ל "רוכבי גמלים אסורין לאכול בתרומה עד שיטבלו ויעריב שמשן, שהן בחזקת טומאה, מפני החימום. שהרכיבה על עור הגמל מוציא טיפה של שכבת זרע" עכ"ל. ולפי זה יש לומר, דכיון דאפילו קודם מתן תורה היה המוציא שכבת זרע לבטלה נקרא רע, כדכתיב להלן (לח, ח-י) "וַיֹּאמֶר יְהוָה לְאַחֲזָרָה בַּת אֶשֶׁת אַחִיף וַיִּבֶם אֶתָּה וְהָקָם זֶרַע לְאַחִיף: (ט) וַיֵּדַע אֹנָן כִּי לֹא לוֹ יִהְיֶה הַזֶּרַע וְהָיָה אִם בָּא אֶל אֶשֶׁת אַחִיו וְשָׁחַת אֶרְצָה לְבָלְתִּי נֶתֶן זֶרַע לְאַחִיו: (י) וַיֵּרַע בְּעֵינָיו ה' אֲשֶׁר עָשָׂה וַיָּמָת גַּם אֹתוֹ" ע"כ, אם כן בודאי גם אליעזר ועבדיו נזהרו בזה, לכן לא רכבו על גבי הגמל.

¹⁴ תמצית דבריו: הטעם שאליעזר ועבדיו לא רכבו על הגמל, כיון שרכיבה על גמל יכולה להביא לידי הוצאת זרע לבטלה, מחמת חימום הרכיבה, לכן אליעזר ועבדיו לא רכבו על הגמל, אלא רבקה ונערותיה בלבד.

[וחולקים עליו הרבה ראשונים דאסור לארס, ושיטתם הביא הרמ"א ביורה דעה שצב, א והמחבר פוסק כהרמב"ם], מכל מקום, אפילו לרמב"ם שמתיר לארס, אסור לאבל להשתתף בסעודת אירוסין אפילו של עצמו, כמבואר בכסף משנה (שם).

ועל פי זה יתיישב היטב כל הדקדוקים, דכיון שרבקה ולבן ואמה היו אבלים על בתואל שמת באותו הלילה, לכן לא השתתפו בסעודה שעשו לכבוד האירוסין אלא אליעזר ואנשיו בלבד. ועל פי זה מיושב מדוע נתן מגדנות, דהיינו קליות ואגוזים, שאין להם פה ומברין בהן את האבל, ולכן לא נתן לבתואל כי מת, ונתן רק ללבן ולאמה ולרבקה. [דהא דכתיב ויגידים ויתן לרבקה וימגדנת היינו, שנתן לרבקה גם מגדנות, דמגדנות עולה גם על רבקה].

¹² תמצית דבריו: כיון שבתואל מת באותו הלילה, היו כולם אבלים על מותו, לכן נתן להם מגדנות לסעודת הבראה, שהמנהג לתת דברים שאין להם פה. ולכן לא אכלו עמו לבן ורבקה ואמן, אבל מכל מקום היה מותר לארס, דאבל מותר לארס תוך שבעה לשיטת הרמב"ם.

[יז]